

Kitekintés

Egy szeminárium margójára

A Szociális Munkások Nemzetközi Szervezete különös gonddal foglalkozik a tagországok szociális munkásainak képzésével, továbbképzésével. A világszervezet képzési központja a kanadai Manitoba Egyetem Winnipeg államban, míg az európai központ a Dubrovniki Interuniversity.

A posztgraduális képzést évente kétszer, 5 napos szemináriumok keretében végzik az egyetemek, neves tengerentúli és európai professzorok irányításával, közreműködésével. A szemináriumokon gyakorlati szakemberek, oktatók, vezetők vehetnek részt, meghívásos alapon.

1992 novemberében, a dubrovniki háborús állapot miatt Budapesten volt szeminárium, 1993. első felében május 3-tól 8-ig Zágrábban, a Nyitott Egyetem volt a képzés központja. A meghívottakról: a hallgatók zöme a házigazda horvátok közül jött, de jelen volt az USA, két kiváló professzor előadóval, Szlovénia, Ukrajna, Észtország és Magyarország képviselője is.

A horvátországi, illetve a zágrábi aktuális helyzetről is érdemes megjegyezni néhány, a háborús helyzettel összefüggő tényadatot. Horvátországban még ma sem lehet békés építőmunkáról beszélni. Az ország határain, egyes részein harctéri, háborús állapot uralkodik, főleg Bosznia-Hercegovina szomszédságában. Az országban a menekültprobléma nagyobb gondot jelent, mint bármi más. Beszélnek a szociális munkások menekült, üldözött és háborús áldozatok státusáról.

Horvátországban 252.964 üldözött közül 60.500 gyermek, 266.942 menekült közül 92.100 gyermek, míg a háborús áldozatok gyermeklétszáma 4275. Ezek közül 97 gyilkosság áldozata, 430 sebesült, 3748 gyermek elvesztette egyik vagy mindkét szülőjét.

Bosznia-Hercegovinában még tragikusabb a helyzet. 1992. V. 6. és 1993. IV. 8-a között 220.000 gyermek hagyta el hazáját, 3.000 gyermeket megöltek.

137.221-en haltak meg hideg, éhezés miatt, s ebből 15.376 gyermek volt. 144.584 súlyos sérült közül 65.837 volt gyermek.

A súlyos szociális, aktuális problémák megoldásában az állami feladatok mellett komoly szerepe van a Caritas humanitárius szervezetnek. Ez a szervezet gondoskodik pl. a menekült táborokról, ideiglenesen családokhoz helyeznek menekült gyermekeket. A Caritasnak nagy szerepe van abban, hogy a menekült, üldözött és háborús áldozatok gyermekeinek 60 %-a családoknál talál otthonra. A szervezet a római katolikus egyház felügyelete alatt látja el áldásos tevékenységét. A jelenlegi nagy feladatok közül érdemes kiemelni néhányat, pl. súlyos beteg, sérült, fogyatékos gyermekek családokba történő befogadtatása, népkonyhák működtetése, gyermek- és egészségügyi konyhák működtetése, éjszakai szállás biztosítása, gyermekfalu építése, „Anyák háza” építése, mobil csoportok (orvos, pszichiáter, szociális munkás, egészségügyi nővér) helyszíni biztosítása.

Az amúgy is komoly szociális problémák mellett különös gondozást, kezelést igényel a megerőszkolt nők, illetve az ilyen körülmények között megszületett gyermekek sorsának rendezése.

Az öt napos szeminárium központi témája a nevelőszülői gondozás volt, azon belül a speciális nevelés, a krízishelyzetek kezelése.

A szociális gondozás, gondoskodás kritériumait próbálta a hallgatóság szintetizálni. A speciális gondozás kritériumait a következők szerint állapítottuk meg:

Gondoskodás a családon belül, ha mentális lemaradás tapasztalható.

Rendes fizetést biztosítani azoknak a családoknak, amelyek speciális gondozási-nevelési feladatokat vállalnak: az ilyen családok együttes gondozása, segítése.

A speciális gondozást végző nevelőszülők szakmai kondicionálása, felkészítése. Szerződésben kell rögzíteni a jogokat és kötelezettségeket. Bizonyos állandóságot kell teremteni, s ne legyen a család egy percig sem bizonytalanságban.

A szociális munkás szerepe kiemelkedően fontos. Legyen magas színvonalon képzett, műveit. A szociális munkának két területe kiemelt: a klinikai szociális munka és az adminisztratív szociális munka.

Összegezve, a jó szociális munkás kritériuma: tudás – jó szív – etikusság.

A szemináriumi foglalkozásokon szinte visszatérő kérdés, probléma volt a gyermekvédelem és a gondoskodás. Egyik ilyen kérdés, hogy kitől kell védeni a gyermeket, hogyan lehet és kell védeni? A gondozás, gondoskodás fogalmának meghatározására is tett kísérletet a szeminárium. Megállapítottuk, hogy a gondozás tág fogalom, benne van a testi-lelki gondozás, a biztonság, az identitás biztosítása, a permanens védelem, a szociális védelem. Óvakodni kell a túlgondozástól. A gondozásnak van ún. adok - kapok oldala is. A gyermek olyan, mint egy vádló, türelem kell a betöréséhez, gondozásához, neveléséhez.

A szeminárium során lehetőség adódott egy szociális gondozási központ látogatása kapcsán arra is, hogy a horvátországi nevelőszülői hálózat állapotát, gondjait megismerjük.

A szociális ellátó (gondozó) központ Zágráb egyik külvárosa és hozzá közeli 40 község gondozását látja el. Jelenleg az alapellátást nehezíti, hogy 10.000 menekült ellátása is a feladatuk.

A központ 25 dolgozója közül 23 fő magasan képzett (egyetem, főiskola), s mindenkinek kötelező a gépjárművezetői vizsga, mert a központ gépkocsijait a dolgozók vezetik. A központ szakmai és területi tagozódást mutat, de mobil, formálható, átalakítható az aktuális feladatokhoz. A területi csoportban 8 szociális munkás dolgozik, míg a szakmai csoportban van defektológus, szociológus, szociális munkás, pszichológus.

Az állandó csoportok: családi problémákkal foglalkozó csoport, mozgássérült gyermekek problémáival foglalkozó csoport, elhagyott, retardált gyermekekkel foglalkozó csoport, büntetett gyermekekkel foglalkozó csoport.

A szociális munkások csak a gyermekek kapcsán jutnak el a családokhoz. A szociális munkások szervezik a nevelőszülői hálózatot is. A nevelőszülői hálózat mai állapota átmeneti. Több ezer gyermek átmeneti megoldásként él családoknál, ún. befogadóknál addig, amíg a háborús állapotok tartanak.

Horvátországban még nincsenek hivatásos nevelőszülők, noha sok olyan család van, akik több gyermeket neveltek fel életük során. Az ilyen szülőknek marad az erkölcsi és némi anyagi elismerés. Diplomát kapnak azok, akik több gyermeket neveltek fel sikeresen. A nevelőszülők kiválasztásában, a szakemberek képzésében nagy szerepe van a nyilvánosságnak. A nevelőszülőnek jelentkezők száma igen magas, és csak 20 %-uk alkalmas gyermek nevelésére. A szociális munkások energiájának jelentős részét köti le a nevelőszülő keresése, kiválasztása. Miután meggyőződtek az alkalmasságukról, megállapodás születik több partner között: intézmény, gyámhivatal, biológiai család, szociális gondozó központ bevonásával.

Horvátországban a nevelőszülők képzése, továbbképzése még megoldandó feladat. A támogatások rendszere is egyoldalú, az állami támogatás.

a meghatározó, s alig akadnak privát támogatások. Ezek a privát szervezetek most alakulhatnak. A hagyományokkal rendelkező Caritas pedig most a menekültügygel foglalkozik elsősorban.

A nevelőszülői kihelyezésnek egyik komoly akadály volt a gondozási juttatások minimális mértéke. Ez év márciusában rendezték a gondozási díjakat és annak átlagos mértékét 100 ezer dinárban állapították meg, ami 5000 Ft-nak felelt meg. Horvát kollégáink megjegyezték, hogy az alacsony juttatás ellenére egyetlen gyermeket sem utasítottak vissza a nevelőcsaládok.

A szeminárium ürügyén, szálláshelyemen megismerhettem egy az értelmi fogyatékosok központjaként működő gyermekotthon szervezeti felépítésével, a gyermekek életével.

Maga a gyermekközpont Zágráb egyik zöldövezetében, a diplomata kerületben található. 80 férőhelyes, koedukált, széles korhatárú (6-18 éves kor) gyermekek fogadását, gondozását, iskoláztatását látja el.

Felszereltsége magyarországi mércével közepes. A 80 férőhelyen 135 gyermeket gondoznak, jelenleg zsúfolt körülmények között. Meglepő ugyanakkor a gyermekek és a felnőttek nyugalma, szeretetteljes együttélése, kapcsolata.

A gyermekközpont dolgozóinak létszáma a gyermekek aktuális személyiségéhez igazodottan – enyhe, közép súlyos és súlyos értelmi fogyatékosok – alakul. 25 defektológus (magyar viszonylatban gyógypedagógus), 25 technikai és más kisegítő, 2 szociális munkás, 2 logopédus, 3 orvos, két nővér és egy félállású pszichológus gondozza a gyermekeket

A központba kerülnek a családból kiemelt gyermekek, s a szociális munkás, a családgondozó, a szakértő, aki előkészíti a gyermekek családba történő helyezését, vagy a biológiai családba való visszahelyezését. Mivel a gyermekek fogyatékosok, nagy hangsúlyt kap az egészségügyi ellátás.

Éjjel-nappal orvosi szolgálat van a központban, s előfordul, hogy a gyermekek éjszaka is felkeresik az orvost a betegszobában fog- vagy fejfájással. Az is általános, hogy az orvos jelen van a gyermekek esti fürdésénél, és személyesen ellenőrzi a gyermekek bőrét, hajápolását, irányítja a higiénias szokások kialakítását

Tapasztaltuk, hogy a gyermekek kulturális foglalkoztatása igen fontos, mint ahogy a személyre szabott egyéni és kiscsoportos képzés is.

Összegezve megállapítható, hogy Horvátországban és annak fővárosában, Zágrábban is komoly erőfeszítéseket tesznek a szociális munkások azért, hogy minél több gyermek kerüljön nevelőcsaládba vagy vissza a biológiai családjába. A magyarországi tapasztalatokat szívesen fogadták, és a hivatásos nevelőszülői hálózatot minél hamarabb szeretnék létrehozni.

Szóke Sándor
jogász